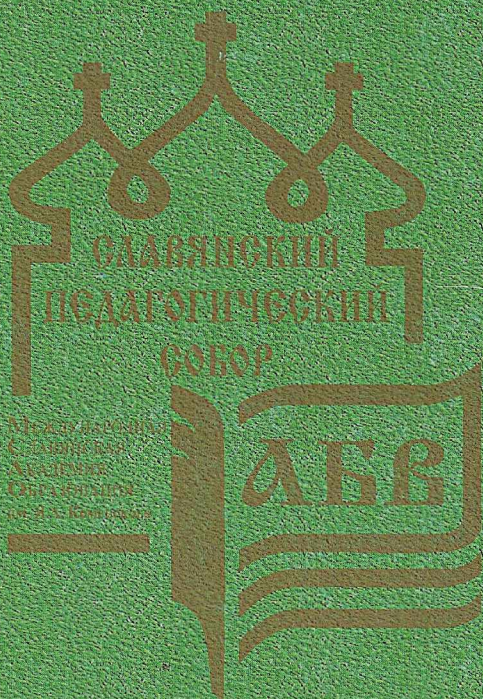

II СЛАВЯНСКИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ЧТЕНИЯ

*Тезисы докладов
Международной конференции
(16-18 октября 2003 года)*

На следующем этапе предполагается проследить преемственность системы школа–вуз в обучении этике.

В перспективе предполагается всеобщая «этизация» всех возрастных групп, создание своеобразного этического движения.

В.П. Кисильова, канд. пед. наук, доц. (м. Кривий Ріг)

ОСНОВНИЙ ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЛІЦЕІСТА ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКО ДІЯЛЬНОСТІ

Елітність сучасних навчальних закладів нового типу в Україні, і зокрема ліцеїв, полягає не в особливому соціальному статусі, а у розробці і впровадженні нових педагогічних технологій, авторських програм, зразків освітньої практики. Окрім названих функцій ліцеї відіграють важливу роль щодо цілеспрямованої допрофесійної підготовки учнівської молоді до конкретного виду професійної діяльності.

Пошук педагогічних шляхів розв'язання головної мети ліцею, яка полягає у сприянні становленню творчої особистості громадянина України, спрямував нашу діяльність на виявлення творчої сутності особистості учня профільного ліцею. Враховуючи особливий статус ліцею у системі навчальних закладів нового типу були чітко окреслені завдання, які повинні вирішувати ліцеї. А саме:

- здобуття освіти понад державний освітній мінімум з предметів профільної спеціалізації;
- забезпечення загальноосвітньої підготовки відповідно до державних освітніх стандартів з інших предметів;
- здійснення цілеспрямованої підготовки майбутніх дослідників, майбутніх науковців.

Звертаючись до досвіду діяльності ліцеїв, як вітчизняного так і зарубіжного, ми намагалися поєднати в концепції формування творчої особистості учня славні «традиції» його попередника «Ліцея минулого» і нововведення, серед яких: ліцей – це загальноосвітній заклад, що покликаний здійснювати підготовку наукової еліти нашого суспільства. У самому слові «ліцей» ніби затамована якась особлива магічна сила. Від нього віє подихом античності, чудової пори дитинства «золотого віку» світової культури, ранком просвіти, коли вчитель не мав нічого, крім власної думки, таланту і духовних надбань, створених людством і «творив» творчу особистість учня.

Виходячи з вище сказаного розроблялася концепція складної індивідуалізованої системи формування творчої особистості учня профільного ліцею, яка включає в себе: виявлення учнів, здатних до навчання в профільному ліцеї; науково обґрунтовану методику вивчення структури творчих можливостей ліцеїста та діагностику рівня розвитку їх; необхідні умі-

ння і навички, з урахуванням яких визначається обсяг готовності ліцеїста до науково-дослідницької діяльності (ГЛ НДД): особистісні, загальнонаукові, дослідницькі, комунікативні, методичні; двоетапну підготовку ліцеїстів з організації і проведення науково-дослідницької діяльності.

Технологія формування творчої особистості ліцеїста побудована на концептуальному положенні про те, що творча сутність особистості учня профільного ліцею відображається у формуючу функцію – готовність ліцеїста до організації і проведення науково-дослідницької діяльності. Рівень сформованості якої дає право робити висновки про становлення творчої особистості ліцеїста.

Готовність ліцеїста до організації і проведення науково-дослідницької діяльності (скорочено: ГЛ НДД) – це складна (інтегративна) якість, що відображає здатність особистості під керівництвом вченого-педагога організувати власну науково-дослідницьку діяльність у процесі навчання в ліцеї і включає такі компоненти: творчі можливості, компетентність, оволодіння технологією наукового дослідження.

ГЛ НДД має психологічний і педагогічний аспекти.

Психологічний – це особливий психічний стан, попередня умова здійснення певного виду діяльності, в даному випадку – науково-дослідницької. Педагогічний аспект «готовності...» передбачає знання, вміння і навички, необхідні ліцеїстам для здійснення процедури наукового дослідження (методи та основні етапи наукового дослідження).

Підготовка ліцеїста до організації і проведення науково-дослідницької діяльності повинна йти в трьох напрямках: виявлення та розвиток творчих можливостей ліцеїста, формування його компетентності і оволодіння технологією наукового дослідження.

Творчі можливості – це система творчих якостей особистості, які сприяють успіху в творчій діяльності і характеризують спрямованість особистості на творчу діяльність (підсистема спрямованості); характерні риси особистості, які забезпечують їй успіх у творчій діяльності (підсистема характерологічних особливостей особистості); підсистема творчих умінь і підсистема індивідуальних особливостей психічних процесів).

Компетентність як характеристика особистості ліцеїста включає методологічні основи підготовки майбутнього вченого дослідника в цілому і однієї з його основних функцій – організації і проведення власної науково-дослідної діяльності.

Володіння технологією науково-дослідницької діяльності передбачає створення системного методу організації пізнавальної діяльності (як під керівництвом вченого-педагога, так і самостійно). В основу його побудови покладено методи та основні етапи наукового дослідження. Він базується на мотиваційних і процесуальних аспектах пізнавальної діяльності.

Педагогічний аспект технології ГЛ НДД забезпечується реалізацією на практиці такого положення: ефективність майбутньої творчої діяльності дослідника, науковця залежить від розуміння ним суті основних етапів творчо-

го процесу та врахування закономірностей їх протікання. При цьому ми враховуємо, що основні етапи творчого процесу, методи наукового дослідження у навчально-виховному процесі повинні виступати об'єктом діяльності ліцеїстів. Це в свою чергу ставить певні вимоги до викладання навчального предмету, його змісту, до структурування навчальних предметів. Робочий навчальний план ліцею, який забезпечує організацію навчально-виховного процесу, з оглядом на вище сказане, доцільно розробляти на системно-блочній основі, враховуючи що ліцейна освіта повинна бути недиспарантною. «По іншому навчальний зміст за логікою його наукового осмислення має виступати спонукальним засобом загального психологічного розвитку школяра, насамперед його становлення як особистості – дослідника» [3, 117].

В запропонованій нами структурі навчального плану навчальні предмети систематизовані у три блоки: загальноосвітній, профільний блок, та блок науково-практичної підготовки.

В залежності від профілю навчання загальноосвітній та профільний блоки мають змінну структуру; блок науково-практичної підготовки має однакову структуру для всіх профілів. Єдина структура цього блоку для всіх профілів, наприклад, природничо-наукових ліцеїв, зумовлена, по-перше, спільним об'єктом дослідження у природничих науках (загальні закони розвитку природи, суспільства, людської свідомості та діяльності). Науковий пошук іде в таких трьох основних напрямках: теоретична математика (фізика, хімія, інформатика, біологія, астрономія); прикладна математика і педагогіка математики (відповідно фізика, хімія і т. д.). По-друге: методологічна основа дослідження по кожному з трьох основних напрямків для природничих наук має багато спільного. По-третє: проблема вимірювань в цих дослідженнях має єдині засади. По-четверте: вибір і впорядкування основних етапів наукового дослідження для всіх природничих наук характеризується єдиним підходом.

Таким чином, всі структурні компоненти блоку науково-практичної підготовки дають ліцеїстам успішний старт у науку, озброюють їх елементарною технологією ведення наукового пошуку.

Система підготовки ліцеїстів до НДД має ступінчатий характер і передбачає поступове безпосереднє включення ліцеїстів у навчально-творчу, навчально-дослідницьку та посильну НДД.

Навчально-творча діяльність ліцеїста (НТДЛ) – це один із видів навчальної діяльності, спрямований на озброєння учнів основами наук, конкретними знаннями, уміннями і навичками, на розв'язання навчально-творчих задач. Цей вид навчальної діяльності здійснюється, як правило в умовах застосування педагогічних засобів непрямого або перспективного управління, орієнтованих на максимальне використання самоуправління особистості. Результат такої діяльності має суб'єктивну новизну, значимість і прогресивність для розвитку особистості і, особливо, її творчих здібностей.

Предметом навчально-дослідницької діяльності ліцеїста (НВДЛ) є пошук, пояснення і обґрунтування закономірних зв'язків і відношень тих

факторів, явищ, процесів, які експериментально спостерігаються або теоретично аналізуються. Дану діяльність організовує педагог із використанням у більшості випадків дидактичних засобів непрямого і перспективного управління діяльністю учнів, в яких домінує самостійне застосування прийомів наукових методів пізнання. В результаті такої діяльності учні активно оволодівають знаннями, розвивають свої дослідницькі вміння і здібності.

Науково-дослідницька діяльність ліцеїста (НДДЛ) – це творча діяльність, яка характеризується такими ознаками:

- вона спрямована на розв'язання протиріччя у процесі обов'язкового дослідження (творчість не відбувається, якщо немає дослідження);
- наявністю об'єктивних передумов для її здійснення;
- наявністю суб'єктивних передумов (відповідно рівня творчого потенціалу, творчих умінь базового та вищого рівнів);
- керованістю вченим-педагогом за допомогою способів непрямого і перспективного управління;
- особистісною, а в окремих випадках – і соціальною значимістю.

Література

1. **Алфимов В.Н., Артемов Н.Е., Тимошко Г.В.** Диагностика творческой личности. Книга для учителя. – Донецк, 1993. – 89 с.
2. **Гончаренко С.У.** Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. – Київ, 1995. – 46 с.
3. **Кисільова В.П.** Про навчання ліцеїстів процедури науково-дослідницької діяльності //Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – № 1. – С. 115 – 124.
4. **Кисільова В.П.** Процедура науково-дослідницької діяльності як предмет спеціального вивчення у допрофесійній підготовці учнів профільного ліцею //Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – № 2. – С. 47 – 62.
5. **Приходько Т.П.** Тропой науки. Советы молодому исследователю. – М.: Знание, 1969. – 120 с.

Т.А. Томашевська, УСШ № 1 (м. Рибниця)

ВІДРОДЖЕННЯ ПОЛКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ХРАМА ДУШІ МАЛЕНЬКОГО УКРАЇНЦЯ

Головною метою школи є освіта і виховання здібної молоді, формування свідомих громадян з державним мисленням, особистостей, що гармонійно поєднують високий інтелектуальний і духовний розвиток, самопізнання і пізнання природи, буття людини, всесвіту і суспільства, нації і людства.